

Utbildningsinspektion i Hölöskolan, förskoleklass och grundskola årskurs 1–9

UTBILDNINGINSPEKTIONENS SYFTE

Skolverkets utbildningsinspektion skall bidra till kvalitetsförbättring genom att bedöma hur verksamheterna arbetar i riktning mot de nationella målen för förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, barn- och ungdomsutbildning och vuxenutbildning. En väsentlig del i inspektionen är att granska kvalitetsarbetet och förmågan att utveckla den egna verksamheten.

Inspektionens inriktning

Inspektionsutredningen inriktas mot sex områden. De är särskilt väsentliga för att säkra att alla barn, elever och vuxenstuderande får den omsorg och utbildning som de har rätt till enligt nationella bestämmelser. De sex områdena, som granskas utifrån flera olika aspekter och frågeställningar, är:

Resultaten:

1. Kunskaper, utveckling och lärande

Verksamheten:

2. Arbetsmiljö och delaktighet
3. Pedagogisk verksamhet och undervisning
4. Styrning, ledning och kvalitetsarbete

Förutsättningarna:

5. Tillgång till utbildning och omsorg
6. Resurser

I denna rapport behandlas i första hand förhållanden som avviker positivt eller negativt från vad som förväntas i fråga om utbildningskvaliteten enligt de nationella bestämmelserna. Några aspekter behandlas dock i alla aktuella verksamheter, nämligen kvalitetsarbetet, rektorsfunktionen, personalens kompetens, läromedel och utrustning, likvärdiga möjligheter vid funktionsnedsättning och stödinsatser, arbetet med övergripande hälsomål i läroplanerna, bedömning av lärandet och betygssättningen. En helhetsbedömning och motiveringar till bedömningarna görs inom varje granskningsområde.

Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån läroplaner och övriga författningar. Inspektörernas sakkunskap och erfarenheter av jämförbara verksamheter är också betydelsefulla. Analyserna av den insamlade informationen syftar till att klargöra om de lokala lösningarna och systemen fungerar väl. Rapporten avslutas med en sammanfattande bedömning som utgör underlag för Skolverkets beslut, riktat till huvudmannen, angående förbättrings- och kritikområden.

Genomförandet av inspektionen i Hölöskolan

Skolverket sände den 16 december 2004 skriftlig information till kommunen om att verksamheten skulle inspekteras och om inspektionens syfte och genomförande. Inspektörsteamet med ansvar för inspektionen i Hölöskolan har bestått av undervisningsrådet Eva Hederström samt experten Lennart Fredriksson. Besök i Hölöskolan inleddes den 6 september och avslutades den 8 september 2005.

Denna skriftliga rapport kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna. Skolverket följer därefter upp eventuella krav på åtgärder som riktas till huvudmannen och vilka effekter i övrigt som utbildningsinspektionen leder till. Tidpunkter för uppföljningen framgår av Skolverkets beslut.

Underlag

Underlaget till denna rapport består av dels dokument från kommunen och, dels den information som samlats in vid observationer, intervjuer och samtal under besöket. Rapporten grundar sig också på annan information om kommunen och skolan som finns i Skolverkets nationella uppföljningssystem eller finns publicerat på annat sätt.

I Hölöskolan genomfördes formella intervjuer med rektorn, biträdande rektorn, lärare, elever, elevrådsrepresentanter, företrädare för elevvården samt föräldrar. Lektioner i samtliga årskurser och i skolans tre särskilda undervisningsgrupper besöktes.

Beskrivning av skolan/rektorsområdet

Hölöskolan	Antal barn/elever
Förskoleklass	36
Grundskola	432

Hölöskolan är belägen ett par mil utanför Södertälje centralort. Skolans huvudbyggnad är från 1972 och 1994 genomfördes en större tillbyggnad i tre plan där årskurserna 7-9 nu har sin verksamhet. En större renovering av skolan genomfördes 1997. Samtliga elever i skolan bor i bygden och mer än hälften av dessa reser till och från skolan med skolskjuts.

Utbildningen vid skolan omfattar förskoleklass, grundskola årskurs 1-9 samt fritidshem. Fritidshemmet har inte inspekterats vid detta tillfälle. Skolan har tre undervisningsgrupper för elever som under delar av sin skoldag har behov av att arbeta i en mindre grupp.

Skolans elever och pedagogiska personal arbetar i fyra arbetslag omfattande förskoleklass och årskurserna 1-3, årskurserna 4-6 samt årskurserna 7-9. Fritidshemmets personal ingår vid vissa tillfällen i det första arbetslaget, men utgör ett självständigt sådant.

Bedömning

1. Kunskaper, utveckling och lärande

Inom detta område granskas dels skolans resultat av det pedagogiska arbetet, dels skolans resultat av arbetet för att främja vårt samhälles demokratiska värderingar och att utveckla normer och värden enligt läroplanens mål.

Läroplanen för det obligatoriska skolväsendet (Lpo 94) föreskriver vikten av att den enskilda skolan är tydlig i fråga om mål, innehåll och arbetsformer som en förutsättning för elevers och vårdnadshavares rätt till inflytande och påverkan. Det innebär att skolan delger eleverna målen för utbildningen. Inspektionen visar att vissa elever är okunniga både om läroplanens mål, om kunskapsmålen i kursplanerna och om betygskriterierna, medan andra elever känner till både mål och betygskriterier. Inspektörerna bedömer därför att Hölöskolan bör verka för att eleverna i högre grad blir medvetna om och förtrogna med utbildningens mål.

Läroplanen föreskriver också att skolan skall ansvara för att eleverna når de uppställda målen i grundskolan. De nationella kursplanerna anger mål som eleverna minst skall ha uppnått i slutet av femte respektive nionde skolåret. Resultaten från de nationella ämnesproven i årskurs 5 vårterminen 2005 visar enligt skolans egen sammanställning att 93,5 procent av eleverna uppnådde målen i svenska, 87 procent av eleverna uppnådde målen i matematik och 76,1 uppnådde procent av eleverna uppnådde målen i engelska. Målen i samtliga dessa tre ämnen uppnåddes av 69,6 procent av eleverna. Det nationella provet i årskurs 5 föregås av olika diagnostiska material i matematik och svenska/svenska som andraspråk för att följa den enskilda elevens kunskapsutveckling. Skolan saknar dock en samlad redovisning av elevernas kunskapsutveckling i förhållande till kursplanens mål för årskurs 5 i övriga ämnen. Inspektörerna kan därför inte värdera resultatet av de yngre elevernas kunskapsutveckling i samtliga ämnen och bedömer mot bakgrund av detta att skolan bör utveckla ett system för kunskapsuppföljning i samtliga ämnen för elever i de yngre åldrarna.

Enligt skolans egen sammanställning av resultaten från de nationella proven för årskurs 9 år 2005 uppnådde 90,5 procent av eleverna målen i svenska, 79,6 procent av eleverna uppnådde målen i matematik och 95,3 procent av eleverna uppnådde målen i engelska. I årskurs 9 uppnådde 74,6 procent av eleverna målen i samtliga tre ämnen, ett resultat som också detta måste tolkas mot bakgrund av det felaktigt redovisade resultatet i engelska. Av de elever som lämnade årskurs 9 vårterminen 2004 hade 88,2 procent ett fullständigt grundskolebetyg, 94,1 procent var behöriga till gymnasieskolans nationella program och meritvärdet var 213 poäng. SALSA, Skolverkets analysverktyg för lokala sambandsanalyser, visar att det faktiska värdet är högre än det beräknade avseende andelen elever som uppnådde målen. Detta värde är jämförelsevis högre än både kommunens och rikets. Inspektörerna bedömer mot bakgrund av ovanstående uppgifter att Hölöskolans måluppfyllelse avseende de äldre elevernas kunskapsutveckling är av god kvalitet.

I läroplanen betonas vikten av elevernas ansvar och inflytande i skolan. Elevernas rätt till inflytande och ansvar gäller både undervisningens utformning och

innehåll samt förhållandena i skolan och arbetsmiljön i vid mening. Författningarna lyfter också fram att skolan skall sträva efter att eleverna har kunskap om demokratins principer och utvecklar sin förmåga att arbeta i demokratiska former. I den årliga enkätundersökning som kommunen genomför ställs bland annat frågor om inflytande. År 2004 deltog drygt 75 procent av eleverna i denna undersökning och av dessa ansåg drygt hälften att de inte har möjlighet att påverka arbetssättet. Enligt skolans arbetsplan för år 2005 skall ökat elevinflytande realiseras med bland annat klassråd och elevråd. Inspektionen av Hölöskolan visar att skolan arbetar aktivt med elevråd och klassråd och skolan har tre elevråd motsvarande indelningen i de tre arbetslagen. Samtliga elevrådsrepresentanter kunde redogöra för syftet med klassråd och elevråd. De kunde också ge exempel på områden där elevråden var för sig kunnat påverka miljön på skolgården och i skolgemensamma utrymmen. De tre elevråden har enligt de intervjuade elevrådsrepresentanterna dock inte något samarbete, vilket medfört att de vid intervjutillfället var osäkra på vad övriga elevråd kunnat påverka. Det framkom dessutom att elevrådsrepresentanterna inte var säkra på varför just de var utsedda att representera sina kamrater i elevråd och valet av dessa hade skett på många olika sätt. Skolans övriga elever var heller inte de medvetna om varför elevrådsrepresentanterna var utvalda och var inte helt och fullt införstådda med vad de tre elevråden åstadkommit. Om elevråden åstadkommit resultat vad gäller skolmiljön i sin helhet så ansåg inte elevrådsrepresentanterna att de särskilt kan påverka innehåll och arbetssätt i sin utbildning inom ramen för elevrådets arbete och att detta inflytande är beroende av ämne och undervisande lärare. Lektionsbesöken gav dock exempel på att eleverna kan ta initiativ till aktiviteter och genom individuellt arbete kan de i viss mån påverka innehåll och arbetssätt och därmed det egna lärandet. Inspektörerna bedömer mot bakgrund av detta att eleverna har förmåga att arbeta i demokratiska arbetsformer, men skolans rutiner för detta arbete främjar enligt inspektörernas bedömning inte helt och fullt elevernas kännedom och förståelse för de demokratiska processerna. Skolan bör därför verka för att öka elevernas kännedom om och förståelse för dessa. Skolan bör också verka för att öka elevernas inflytande över både undervisningens utformning och innehåll och därmed det egna lärandet.

I den årliga enkätundersökning från år 2004 som omnämns ovan ställs också frågor om trygghet och trivsel. Drygt 90 procent av de elever som deltog i undersökningen kände sig trygga och trivdes. Vid inspektionstillfället uppfattade inspektörerna också skolan som lugn och eleverna som trygga och inspektörerna såg ingen skadegörelse och klotter. De yngre eleverna uppgav dock att de ibland kände sig rädda för de äldre eleverna i samband med raster och att de är osäkra på vilka regler som gäller på skolgården, något som skapar ångslan att göra fel. De äldre eleverna framförde också stark kritik mot att toaletterna inte är i hygieniskt skick. Inspektörerna bedömer därför att ytterligare ansträngningar bör göras för att säkra samtliga elevers trygghet och trivsel.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att måluppfyllelsen avseende kunskaper, utveckling och lärande till vissa delar är god. Likafullt bör skolan verka för att eleverna i högre grad blir medvetna om och förtroga med utbildningens mål. Skolan bör dessutom utveckla ett system för kunskapsuppföljning i samtliga ämnen för elever i de yngre åldrarna och verka för att öka elevernas kännedom om och förståelse för demokratins processer. Dessutom bör skolan

verka för att öka elevernas inflytande över både undervisningens utformning och innehåll och därmed det egna lärandet. Slutligen bör ytterligare ansträngningar göras för att säkra samtliga elevers trygghet och trivsel.

2. Arbetsmiljö och delaktighet

Inom detta område granskas hur man i verksamheten arbetar för en god miljö och för att förebygga kränkningar och ge möjlighet till delaktighet och samverkan.

I första avsnittet beskrivs att elevernas möjlighet att påverka innehåll och arbetssätt varierar lärare emellan. I samma avsnitt beskrivs att eleverna ges möjlighet till inflytande via elevråd och klassråd, men att alla elever och elevrådsrepresentanter inte var införstådda med hur valet till elevrådet går till. Att elevrådsrepresentanterna vet varför de representerar sina kamrater och att övriga elever görs medvetna om att också de direkt eller indirekt är ansvariga för de beslut som rör liv och vardag i skolan är enligt inspektörernas mening en av förutsättningarna för att kunna utveckla förståelse för demokratins principer och förmågan arbeta i demokratiska arbetsformer. Med detta som grund och med hänsyn taget till resultatet av kommunens enkätundersökning år 2004 avseende inflytande bedömer inspektörerna att skolan bör definiera vad man anser att elevinflytande och demokrati är och hur det skall omsättas praktiskt i verksamheten.

Författningarna anger att skolan skall samverka med elevernas vårdnadshavare både i fråga om skolverksamheten i stort och i frågor som rör den enskilda elevens skolsituation och kunskapsutveckling. Under vårterminen 2005 bildades en lokal styrelse med föräldramajoritet med syfte att öka föräldrarnas inflytande, engagemang och ansvar. Enligt skolans ledning har styrelsens arbete ännu inte givit några effekter och de intervjuade föräldrarna bekräftade detta. Skolan har också sedan fler år tillbaka en föräldraförening som årligen organiserar skolgemensamma aktiviteter. Skolans samverkan med föräldrar innefattar annars främst samverkan i klasserna och kring varje enskild elev. I föräldraintervjuer framkom att föräldrarna tycker att samverkan, informationen om och möjligheten att påverka sina barns skolgång är beroende av undervisande lärare. Inspektörerna bedömer att skolan har rutiner för samverkan med föräldrar, men att skolan bör diskutera och definiera vad samarbetet med föräldrar skall innebära och hur det ska omsättas praktiskt i verksamheten.

Det demokratiska uppdraget som är formulerat i skollagen, läroplaner och kursplaner innebär bland annat att motverka alla former av kränkande behandling. Elever, lärare och andra vuxna i Hölöskolan är djupt engagerade i arbetet för att förebygga alla former av sådan behandling. Lärare, elever och föräldrar redogjorde för olika metoder och material man använder för att få till stånd ett trivsamt klimat. Inspektörerna kunde också se många exempel på hur skolans elevvårdande personal på olika sätt gav stöd och vägledning åt elever i samband med raster. Skolans rektor och biträdande rektor berättade också att man just inlett ett samarbete med en grundskola belägen i ett av i Södertälje kommunens invandrartäta områden som ett led i att stävja rasistiska tendenser bland eleverna på Hölöskolan. Skolan har upprättat ett handlingsprogram mot kränkande behandling som definierar begreppen kränkande behandling samt mobbning.

Programmet innehåller både förebyggande åtgärder och åtgärder att vidta då mobbning uppstår. Det begränsas emellertid trots båda dessa definitioner till att omfatta mobbning, men i läroplanen anges att rektor skall upprätta, genomföra, följa upp och utvärdera skolans handlingsprogram för att förebygga och motverka alla former av kränkande behandling bland elever och anställda. Programmet beskriver heller inte hur skolan skall agera om en elev på något sätt behandlas kränkande av vuxen. I samband med faktagranskningen har rektorn delgett inspektörerna kompletterande handlingar som visar hur man såväl skall förebygga som åtgärda alla former av kränkande behandling. Detta tillägg behandlar också relationen vuxen – elev. Inspektörerna bedömer att skolan gör stora och bra ansträngningar för att förebygga, upptäcka och åtgärda kränkande behandling. Men eftersom inspektörerna i samband med inspektionsbesöket fick signaler om att yngre elever kan känna sig otrygga på skolgården bör detta arbete ytterligare utvecklas.

Skolhälsovården följer det basprogram som antagits av Södertälje kommun. Skolsköterskan som i hög grad också arbetar hälsoförebyggande finns på skolan fyra dagar i veckan. Skolan har dessutom en heltidsanställd kurator.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att arbetet med arbetsmiljö och delaktighet huvudsakligen är av bra kvalitet. Ändå bedömer inspektörerna att skolan bör definiera vad man anser elevinflytande och demokrati är och hur det skall omsättas praktiskt i verksamheten. Likaså bedömer inspektörerna att skolan på samma sätt bör diskutera och definiera vad samarbetet med föräldrar skall innebära och hur det praktiskt skall omsättas. Dessutom bör skolans arbete för att förebygga, upptäcka och åtgärda kränkande behandling ytterligare utvecklas.

3. Pedagogisk verksamhet och undervisning

Inom detta område granskas hur skolan arbetar för att nå läroplanens och kursplanernas mål samt hur man anpassar arbetet till elevernas olika behov.

För genomförandet av de fastställda målen för utbildningen skall det enligt författningarna finnas en arbetsplan. Hölöskolan har upprättat en lokal arbetsplan för år 2005 som i enlighet med en kommungemensam modell grundar sig på kommunens utbildningsplan och dess fyra prioriterade områden: språkutveckling, natur och teknik, hälsa samt demokrati. Under varje delområde beskrivs i arbetsplanen vilka förändringsåtgärder som skall genomföras för att nå en högre måluppfyllelse och konkret utgångspunkt för dessa åtgärder är de målandikatorer med kriterier som återfinns i utbildningsplanens bilagda bedömningsunderlag. Enligt rektor och intervjuade lärare pågår utvecklingsarbeten som inte återfinns i skolans arbetsplan som planerade åtgärder. Ett sådant pågående utvecklingsarbete är att åstadkomma en ”röd tråd” från förskoleklassen till och med årskurs 9. För att få till stånd detta har skolans olika arbetslag påbörjat arbetet att bearbeta de nationella utbildningsmålen och detta med utgångspunkt i kursplanernas strävansmål. Inspektörerna har tagit del av ett antal lokala bearbetningar inför inspektionsbesöket och finner det därför angeläget att särskilt betona att de nationella kursplanerna inte anger hur undervisningen skall bedrivas, något som däremot i större utsträckning fastställs i läroplanen. De värden som slås fast i läroplanen är också en viktig grund för val av arbetssätt. Inspek-

törerna vill också peka på vikten av att i dessa lokala bearbetningar relatera till såväl de strävansmål som uppnåendemål som fastställs i läroplanen och i de nationella kursplanerna. Det är också angeläget att skolan reflekterar över och jämför dessa två typer av mål för att se samband mellan hur de är skrivna och vilken funktion de har. I mål att sträva mot används begrepp som utveckla, fördjupa, tillägna sig, bli förtrogen med för att tydliggöra att detta är utvecklingsmål som inte har någon gräns. I mål att uppnå beskrivs vad eleverna skall kunna och uttrycka, därmed en kunskapsnivå som alla elever skall nå. Mot bakgrund av ovanstående bedömer inspektörerna att skolan i sitt fortsatta arbete med att bearbeta de nationella kursplanerna även bör ta hänsyn till Lpo 94. Skolan bör också relatera till läroplanens och kursplanernas båda typer av mål. Eftersom inspektörerna fått uppfattningen att stor del av detta arbete äger rum i de olika arbetslagen bedömer också inspektörerna att dessa i högre grad bör samverka för att åstadkomma kontinuitet och samband mellan respektive arbetslags tolkning av de nationella utbildningsmålen.

Som framgår i område två känner eleverna på skolan i liten utsträckning till målen för sin utbildning. Eleverna var heller inte säkra på utifrån vilka kriterier man bedömer deras kunskapsutveckling. En vanlig uppfattning bland dem var att man bedöms utifrån prov, svårighetsgrad på lärobok och vad man hinner genomföra i de olika läroböckerna. Var för sig har varje arbetslag diskussioner om bedömning och betygssättning, två lärare rättar alla nationella prov i årskurs 9 och skolan har även betygskonferenser. Av intervjuerna med lärarna och de olika arbetslagen på skolan framgick likväl att elevernas kunskapsutveckling inte utvärderas och bedöms enligt någon skolgemensam strategi. Sammantaget bedömer inspektörerna därför att skolan bör tydliggöra och förankra de nationella utbildningsmålen för eleverna och detta framkommer också i första avsnittet. Skolan bör också utarbeta rutiner för att använda de nationella styrdokument som utgångspunkt för kontinuerliga uppföljningar och bedömningar av elevers kunskapsutveckling. Av vikt är att uppmärksamma de kunskapskvaliteter som beskrivs i läroplanens och kursplanernas mål att sträva mot.

Samtliga elever har en individuell utvecklingsplan som utgör underlag för det utvecklingssamtal som genomförs varje termin. Utvecklingsplanen redogör för både resultat och det fortsatta arbetet med elevens kunskapsutveckling och sociala situation. Inspektionen har visat att rutinerna för utvecklingssamtalen är väl fungerande men att det tydligare bör utgå från läroplanens och kursplanernas mål för att därmed tydliggöra elevernas kunskapsutveckling för såväl eleverna själva som deras föräldrar. Inspektörerna bedömer därför att skolan konsekvent bör använda av de nationella styrdokument som utgångspunkt i utvecklingssamtalen.

Enligt läroplanen skall samarbetsformer utvecklas mellan förskoleklass, skola och fritidshem för att berika varje elevs mångsidiga utveckling och lärande. Hölöskolan har organiserat förskoleklassen i tre grupper som sinsemellan samarbetar. Visst utbyte av lärare förekommer också mellan förskoleklassen och grundskolans årskurs 1, men detta mest av organisatoriska skäl. Lärarna i förskoleklassen ingår från och med innevarande termin i samma arbetslag som undervisande lärare i årskurserna 1–3. Det finns alltså alla förutsättningar att efterleva läroplanens krav och ändå fick inspektörerna av de intervjuade föräldrarna intrycket av att alla elever i förskoleklassen inte berikas så mångsidigt som de har

rätt till. Trots allt bedömer inspektörerna att nuvarande arbetslagsorganisation och det påbörjade arbetet att bearbeta nationella mål för utbildningen främjar fortsatt samarbete mellan förskoleklassen och grundskolan. Inspektörerna bedömer också att förskoleklassen i val av innehåll, arbetssätt och arbetsformer gynnar elevers utveckling i riktning mot nationella mål, men att skolan bör utvärdera huruvida alla elever i förskoleklassen får den stimulans och de utmaningar de har behov av.

Läroplanens och kursplanernas mål samt de enskilda elevernas behov och förutsättningar skall ligga till grund för hur skolan utformar undervisningen. Inspektörerna fann också vid inspektionsbesöket att arbetssätt och arbetsformer varierade. Årskurserna 1–3 är vardera uppdelade i tre grupper som parallellt arbetar med alla ämnen samt praktisk tillämpning av dessa för att skapa flexibilitet och möjlighet för samtliga elever att få det stöd de behöver. Grupperna är inte permanenta utan regleras utifrån elevernas behov. Årskurserna 4–6 arbetar till dels enligt ett motsvarande system. I årskurserna 7–9 arbetar eleverna enligt ett system med omväxlande bunden undervisningstid och fri arbetstid (FAT) i ämnena matematik, svenska, engelska samt i de natur- och samhällsorienterande ämnena. Den fria arbetstiden bedrivs för elever från olika klasser med en ämneslärare och erbjuder såväl fördjupning som stöd. Varje lärare formulerar för sitt ämne ett arbetsblad med de mål eleverna skall uppnå inom en viss arbetsperiod. En lärare, kallad Lots, följer och dokumenterar en grupp elevers utveckling. Lotsen stödjer också eleverna i deras planering. I en loggbok planerar den enskilde eleven för arbetsperioden. Loggboken är också ämnad att var kontaktlänk mellan skolan och hemmet vilket i detta fall innebär att föräldrar tar del och signerar loggboken. Eleverna får också i sin loggbok utvärdera arbetet, men denna utvärdering består mestadels av ”hur det gått” och ”hur det känts”. I inspektörernas samtal med eleverna stod klart att de inte utvärderar sin egen kunskapsutveckling i förhållande till aktuella mål och inte heller sitt eget sätt att lära. Utöver lotsen har varje klass en klassansvarig lärare, en funktion som tillkom på föräldrars önskemål. Den klassansvarige läraren ansvarar för klassrådets genomförande och för att ha ”Livskunskap” med eleverna. Mot bakgrund av detta bedömer inspektörerna att skolan lever upp till författningarnas krav på varierade arbetssätt och arbetsformer som tillgodoser elevers olika behov och förutsättningar. Men eftersom skolan enligt läroplanen skall sträva efter att varje elev utvecklar förmågan att själv bedöma sina resultat och ställa egen och andras bedömning i relation till de egna arbetsprestationerna och förutsättningarna bedömer inspektörerna att skolan bör utveckla sitt nuvarande arbetssätt så att eleven tydligt involveras i utvärderingen av det egna lärandet. I anslutning till skolans pågående arbete att bearbeta nationella mål kan skolan dessutom diskutera hur undervisningens utformning faktiskt bidrar till att utveckla de kunskapskvaliteter som i synnerhet beskrivs i nationellt fastställda mål att sträva mot.

Skolan och skolläroplanen fäster mycket stor vikt vid att tillgodose elevers behov av särskilt stöd och på skolan finns en skriftlig handlingsplan för att identifiera, utreda och följa upp och elever i behov av särskilt stöd. Samtliga elever i skolans fyra särskilda undervisningsgrupper har också en klasstillhörighet. De elever som ingår i de särskilda undervisningsgrupperna har beslut om placering i sådan. De allra flesta elever som har behov av särskilt stöd har ett åtgärdspro-

gram och arbetet att upprätta sådana för resterande elever pågår med bistånd av den specialpedagog som har ett skolövergripande ansvar för elever i behov av särskilt stöd. Inspektörerna bedömer att skolan har ett mycket väl fungerande och flexibelt arbete för att tillgodose elevers behov av särskilt stöd på såväl grupp- som individnivå. Inspektörerna bedömer likafullt att skolan bör påskynda arbetet med att upprätta åtgärdsprogram för de elever som saknar ett sådant.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att pedagogisk verksamhet och undervisning till stora delar är av god kvalitet. Inspektörerna bedömer dock att skolan i sitt fortsatta arbete med att bearbeta de nationella kursplanerna även bör ta hänsyn till Lpo 94 och relatera till läroplanens och kursplanernas båda typer av mål. I detta arbete bör arbetslagen i högre grad samverka för att åstadkomma kontinuitet och samband mellan respektive arbetslags tolkning av de nationella utbildningsmålen. Dessutom bör skolan utarbeta rutiner för att använda de nationella styrdokumenterna som utgångspunkt för kontinuerliga uppföljningar och bedömningar av elevers kunskapsutveckling. De nationella styrdokumenterna bör också användas som utgångspunkt i utvecklingssamtalen. Skolan bör också utveckla sitt nuvarande arbetssätt så att eleverna tydligt involveras i utvärderingen av det egna lärandet. Vidare bör skolan utvärdera huruvida alla elever i förskoleklassen får den stimulans och de utmaningar de har behov av. Slutligen bör skolan påskynda arbetet med att upprätta åtgärdsprogram för de elever som saknar ett sådant.

4. Styrning, ledning och kvalitetsarbete

Inom detta område granskas om skolan har en ledning enligt de nationella bestämmelserna, hur denna fungerar i praktiken och om det finns system för att förbättra kvaliteten i utbildningen.

Hölöskolan leds av en rektor och en biträdande rektor som tjänstgjort på skolan tio respektive nio år. En tydlig ansvarsfördelning dem emellan finns upprättad. De är båda väl kända av elever och föräldrar och vid inspektionstillfället observerade inspektörerna hur elever sökte upp biträdande rektorn i olika ärenden och att hon tog sig tid för dessa samtal. Både rektor och biträdande rektor tillskrivs stor förtroenhet även om fler lärare ansåg att rektorns närvaro på skolan minskat i samband med en nyligen genomförd kommunalförändring.

De fyra arbetslagens så kallade studieledare ingår i skolans ledningsgrupp som har karaktären av samråds- och samordningsgrupp. Rektor bedriver till viss del sitt pedagogiska ledarskap via dessa fyra studieledare, som leder och följer upp pedagogiska frågor i de olika arbetslagen. Rektor ansvarar för pedagogiska diskussioner i samband med konferenser då samtliga lärare är samlade. I inspektörernas samtal med lärarna framgick att diskussioner om den pedagogiska verksamheten främst förs inom arbetslagen och riskerar att isoleras inom dessa. Det stod också klart att lärarna inte är helt eniga om rektors pedagogiska ledning. Några menade att de behövde en tydligare sådan och att ansvarsfördelningen mellan rektor och studieledarna inte var helt självklar. Andra däremot var nöjda med nuvarande system. Visserligen finns en skriftlig arbetsbeskrivning för studieledarna men inspektörerna uppfattade ändå att deras uppdrag inte var helt klart för alla lärare.

I läroplanen deklarerar att uppdraget att främja lärande förutsätter en aktiv diskussion om kunskapsbegrepp och om hur kunskapsutveckling sker. Läroplanen anger också att den dagliga pedagogiska ledningen av skolan och skolans professionella ansvar är förutsättningar för att skolan utvecklas kvalitativt, vilket kräver att undervisningsmålen ständigt prövas, resultaten följs upp och utvärderas och nya metoder prövas och utvecklas. Ett sådant arbete måste enligt läroplanen ske i ett aktivt samarbete mellan skolans personal och elever. Enligt inspektörernas bedömning bör skolan därför tillskapa strukturer som bättre möjliggör arbetslagsövergripande diskussioner om kunskap, utveckling och lärande samt prövande, uppföljning och utvärdering av undervisningsmålen. Skolan bör i samband därmed förtydliga det ansvar som åligger studieledarna.

För genomförandet av de fastställda målen för utbildningen skall det finnas en arbetsplan och genom denna har rektorn under medverkan av personal, företrädare för eleverna samt deras vårdnadshavare stor möjlighet att klargöra och synliggöra skolans målsättning och på så sätt styra den pedagogiska inriktningen och utvecklingen. Hölöskolan har upprättat en arbetsplan enligt en kommungemensam modell som beskrivs i avsnitt 3. I enlighet med den kommungemensamma modellen för styrning, uppföljning och utvärdering har Hölöskolan upprättat en kvalitetsredovisning för år 2004 som redovisar måluppfyllelsen avseende nationella prov och kommunens prioriterade målområden. Lärarna uppger att de dessutom kontinuerligt följer upp och utvärderar verksamhetens utveckling och att förbättringsåtgärder diskuteras i arbetslagen och i samband med konferenser då all personal är delaktig. Inspektörerna är dock tveksamma till om dessa förbättringsåtgärder och utvärderingar dokumenteras eller formuleras i någon gemensam plan eftersom allt utvecklingsarbete inte gestaltas i arbetsplanen eller redovisas i kvalitetsredovisningen. Inspektörerna är också tveksamma i vilken mån dessa utvärderingar utgår från nationellt uppsatta mål i all den stund skolan saknar ett enhetligt system för att använda nationella styrdokument för kontinuerliga uppföljningar och bedömningar av elevers kunskapsutveckling, vilket bedöms i avsnitt tre. Inspektörerna bedömer därför att skolans styrning och ledning avseende detta bör utföras mer systematiskt.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att styrning, ledning och kvalitetsarbete är av godtagbar kvalitet och att skolans rektor och biträdande rektor är förtroga med den verksamhet de leder. Skolan bör dock tillskapa strukturer som bättre möjliggör arbetslagsövergripande diskussioner om kunskap, utveckling och lärande samt prövande, uppföljning och utvärdering av undervisningsmålen. Skolan bör därmed förtydliga det ansvar som åligger studieledarna. Skolans styrning och ledning bör utföras mer systematiskt genom sammanhängande system för styrning, uppföljning och utvärdering av såväl elevers kunskapsutveckling och inflytande som verksamheten i stort.

5. Tillgång till utbildning och omsorg

Inom detta område granskas om det finns tillgång till utbildning i den omfattning och med den valfrihet som anges i de statliga bestämmelserna.

Skolans timplan överensstämmer med den nationella och utbildningen i förskoleklassen överstiger den lagstadgade tiden. Ansvarig rektor säkerställer att ele-

verna erbjuds den garanterade undervisningstiden genom avstämning mot schemat.

I Södertälje kommun har rektor delegation på beslut om elevens val. Enligt grundskoleförordningen skall eleverna erbjudas ett allsidigt urval av ämnen för elevens val, något som enligt rektor efterlevs på Hölöskolan genom det i avsnitt tre beskriva FAT-systemet. De yngre eleverna kan välja mellan olika alternativ i något som påminner om detta system. Alla de elever inspektörerna samtalade med var dock inte helt säkra på vad elevens val innebär. Inte heller de yngre elevernas föräldrar var helt införstådda med detta varför inspektörerna bedömer att skolan för samtliga elever och föräldrar bör tydliggöra vad elevens val innebär och består av.

I årskurs 6 påbörjas språkvalet och eleverna vid Hölöskolan erbjuds undervisning i tyska, franska samt svensk/engelska. Fler elever uttryckte sin besvikelse över att skolan inte erbjuder spanska något som enligt rektor beror på att skolan inte kunnat rekrytera någon lärare i detta ämne.

Eleverna i årskurs nio får information om valmöjligheter inom utbildningar.

Enligt författningarnas krav skall utbildningen i grundskolan vara avgiftsfri. I samband med intervjuerna med föräldrar framkom att skolans föräldraförening årligen organiserar skolgemensamma aktiviteter som inbringar medel för inköp av olika material till skolan. Under förra läsåret användes 35.000 kronor till sådana inköp. En del föräldrar uppfattar att arbetsinsatserna i samband med dessa aktiviteter är obligatoriska. Skolans ledning bekräftade att föräldraföreningens bidrar till material, men hävdade att det är material som på intet sätt skall betraktas som skolmaterial eller material som skolan annars skulle ha finansierat.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att eleverna har tillgång till utbildning i enlighet med gällande bestämmelser. Skolan bör dock tydliggöra vad elevens val innebär och består av. Det bör i skolans olika informationskällor klart framgå att arbetsinsatser inom ramen för föräldraföreningen är frivilliga.

6. Resurser

Inom detta område granskas skollagens krav på personalens kompetens, tillgång till ändamålsenliga lokaler, läromedel och annan utrustning som behövs för en tidsenlig utbildning.

Enligt skollagen är kommuner skyldiga att för undervisningen använda lärare som har en utbildning avsedd för den undervisning de i huvudsak skall bedriva. Enligt Skolverkets statistik från år 2004 var lärartätheten 7,3 lärare per 100 elever i grundskolan. Av dessa hade 5,1 lärare per 100 elever pedagogisk högskoleutbildning. Dessa värden, som är något lägre än både kommunens och rikets, beror enligt rektor på svårigheten att rekrytera lärare och detta på grund av det geografiska läget och bristande kollektiv kommunikation. Enligt skolans egen redovisning inför inspektionsbesöket har skolan innevarande läsår 7,4 lärare per 100 elever. Av grundskolans totalt 32,1 årsarbetare saknar 8,25 lärare utbildning för den undervisning de i huvudsak bedriver. Fler av dessa lärare genomgår för närvarande pedagogiska studier. Förskoleklassen har för sina tre parallella grupper två heltidstjänster fördelade på fyra personer varav tre är utbildade förskollärare och en är fritidspedagog.

Skolan arbetar för att sörja för erforderlig kompetens hos lärarna och för närvarande går en lärare på särskild lärarutbildning (SÄL) och ytterligare en lärare bedriver kompletterande pedagogiska studier på distans. Inspektionen har emellertid visat att spanska som språkval inte kan bedrivas eftersom lärare med nödvändig kompetens saknas. Inspektörerna uppfattade ändå att skolan gör stora ansträngningar för att rekrytera lärare i spanska. På skolan erbjuds kompetensutveckling bl.a. i form av kurser och handledning och det finns en god strategi för just handledning. I samband med den årliga genomgången av elevers olika behov fördelas resurserna och skolans samlade kompetens för att tillgodose elevers behov. Inspektörerna bedömer att skolan gör ansträngningar för att främja tillgången på personal med pedagogisk utbildning och att skolan bör fortsätta sina ansträngningar i detta avseende.

Läromedlen och annat pedagogiskt material är anpassade till de krav en tidsenlig utbildning kräver. Samtliga intervjuade lärare och elever uppgav att tillgången på läromedel är god. I övrigt finns gott om böcker i det bibliotek som finns på skolan och som tjänar som både skolbibliotek och kommunalsbibliotek.

I skolan finns det datorer som placerats både i biblioteket och i ett särskilt rum där eleverna ges undervisning i datoranvändning men inspektörerna observerade vid inspektionstillfället att datorn inte var ett särskilt ofta förekommande hjälpmedel i undervisningen. Enligt skolans rektor kan detta bero på att skötseln av datorerna är eftersatt, något som skall åtgärdas av en nyanställd dataansvarig person. Men det kan enligt honom också vara beroende av lärarnas ovilja eller oförmåga att använda datorer så enligt inspektörernas mening kan detta vara en följdenlig kompetensutvecklingsinsats för dessa lärare.

På skolan finns elever med olika funktionshinder och skolans ledning fungerar verksamheten väl för dem.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att skolan har resurser för att bedriva en verksamhet enligt intentionerna i författningarna. Skolan bör dock fortsätta sina ansträngningar avseende tillgång till personal med pedagogisk utbildning.

Sammanfattande bedömning

Inspektörerna bedömer att verksamheten i Hölöskolan i många avseenden är av god kvalitet. Skolan uppvisar goda kunskapsresultat och skolans arbete med individanpassning och stöd förtjänar att framhållas. I skolan finns en uttalad ambition att förebygga, upptäcka och åtgärda kränkande behandling.

Det finns dock behov av förbättringsinsatser inom följande områden.

Kunskaper, utveckling och lärande

- Skolan bör verka för att eleverna i högre grad blir medvetna om och förtrogna med utbildningens mål.
- Skolan bör utveckla ett system för kunskapsuppföljning i samtliga ämnen för elever i de yngre åldrarna.
- Skolan bör verka för att öka elevernas kännedom och förståelse för demokratis processer.
- Skolan bör verka för att öka elevernas inflytande över både undervisningens utformning och innehåll och därmed det egna lärandet. Skolan bör utveckla sitt nuvarande arbetssätt så att eleven tydligt involveras i utvärderingen av sitt eget lärande.

Arbetsmiljö och delaktighet

- Skolan bör diskutera och definiera vad samarbetet med föräldrar skall innebära.
- Skolans arbete för att förebygga, upptäcka och åtgärda kränkande behandling bör ytterligare utvecklas i syfte att säkerställa samtliga elevers trygghet och trivsel.

Pedagogisk verksamhet och undervisning

- Skolan bör i sin lokala arbetsplan för år 2006 i ökad utsträckning visa hur nationella mål skall uppnås.
- Skolan bör i sitt fortsatta arbete med att bearbeta de nationella kursplanerna även ta hänsyn till läroplanen. Skolan bör också relatera till läroplanens och kursplanernas uppnåendemål och strävansmål.
- Arbetslagen bör i högre grad samverka för att åstadkomma kontinuitet och samband mellan respektive arbetslags bearbetning av de nationella utbildningsmålen.
- Skolan bör utarbeta rutiner för att använda de nationella styrdokumenterna som utgångspunkt för kontinuerliga uppföljningar och bedömningar av elevers kunskapsutveckling samt använda de nationella styrdokumenterna som utgångspunkt i utvecklingssamtalen.
- Skolan bör utvärdera huruvida alla elever i förskoleklassen får den stimulans och de utmaningar de har behov av.

Styrning, ledning och kvalitetsarbete

- Skolan bör tillskapa strukturer som bättre möjliggör arbetslagsövergripande diskussioner om kunskap, utveckling och lärande samt prövande, uppföljning och utvärdering av undervisningsmålen.
- Skolans styrning och ledning bör utföras mer systematiskt.

Tillgång till utbildning och omsorg

- Skolan bör tydliggöra vad elevens val innebär och består av.
- Det bör i skolans olika informationskällor klart framgå att arbetsinsatser inom ramen för föräldraföreningen är frivilliga.

Resurser

- Skolan bör fortsätta sina ansträngningar avseende tillgång till personal med adekvat pedagogisk utbildning.

Datum	Ort
2005-12-01	Stockholm

Eva Hederström

Lennart Fredriksson